

Бърнард Меламъд

Сметката

Въпреки че улицата се намираще близо до река, тя нямаше излаз към нея и представляваше тясна, крива редица от стари небоядисани жилищни сгради. Ако някое дете хвърлеше топката си право нагоре, можеше да види късче бледо небе. На ъгъла, точно срещу почернялата жилищна сграда, където Шлегел работеше като домоуправител, се издигаше друга като нея, с малката разлика, че там беше единственият магазин на улицата – пет каменни стъпала надолу в сутерена, – малка тъмна бакалничка, собственост на г-н и г-жа Ф. Панеса, всъщност една дупка в стената.

Току-що я били купили с последните си пари, каза г-жа Панеса на жената на домоуправителя, за да не са зависими от дъщерите си, и двете, както подразбра г-жа Шлегел, омъжени за мъже егоисти, които бяха повлияли лошо на характерите им. За да бъдат изцяло независими от тях, Панеса, фабричен работник, изтеглил спестяванията си от три хиляди и купил тази малка бакалничка. Когато г-жа Шлегел се огледа – макар че познаваше бакалничката достатъчно добре от многото години, през които тя и Уили работеха като домоуправители отсреща – и попита: Защо купихте точно тази? – г-жа Панеса обясни, че е малка и няма да е необходимо да се трепят. Панеса бе на шейсет и три. Не били дошли, за да правят пари, а за да се издържат, без да работят прекалено много. След като обсъждали дни и нощи наред, решили, че бакалничката ще им осигури поне препитанието. Тя се взря в измъчените очи на Ета Шлегел и Ета каза, че се надява това да е така.

Разказа на Уили за новите хора отсреща, които купили магазина от евреина, че трябвало да пазаруват там при възможност, което означаваше, че ще продължат да ходят в магазина на самообслужване, но когато се окаже, че са забравили нещо, могат да отскочат до Панеса. Уили постъпи както му казаха. Беше висок и широкоплещест, с едро лице, набраздено до черно от въглищата и сгурта, които по цяла зима риеше с лопатата си. Косата му често изглеждаше сива от пепелта, която вятърът издухваше към него от кофите със сгур, докато ги нареждаше една до друга, за да ги отнесе боклукчийската кола. Винаги в работен комбинезон – оплакваше се, че никога не спира да работи – той се понасяше през улицата и после надолу по стъпалата, когато му потрябваше нещо и, палейки лулата си, се застояваше на приказки с г-жа Панеса, а в това време съпругът ѝ, дребен прегърбен човек с колеблива усмивка, чакаше застанал зад тезгяха домоуправителят да привърши дългия си разговор и, след като размисли, да поиска от това или онова, все не повече от няколко гроша – всичките му покупки, взети заедно, никога не

надвишаваха половин долар. Един ден Уили заприказва за това как наемателите непрекъснато го тормозели и как жестокият и стиснат собственик му измислял каква ли не работа в този смрадлив пететажен зандан. Беше погълнат от онова, което разказваше, и преди да се усети, направи поръчка за три долара, макар че у себе си имаше само петдесет цента. Уили приличаше на куче, което току-що са набили, но г-н Панеса, след като се изкашля, изцвърча с тънкия си гласец, че нямало значение, можел да плати останалото, когато пожелае. Каза, че всичко се крепи на вересията, търговия и всичко останало, защото в крайна сметка какво друго е вересията, ако не фактът, че хората са човешки същества и че ако си наистина човешко същество, ще даваш на вересия на другите и че и те ще ти дават на вересия. Това учуди Уили, защото не бе чувал никога дотогава собственикът на магазина да говори така. След няколко дни изплати двата долара и петдесет цента, но когато Панеса каза, че може да взема кредит винаги, когато се наложи, Уили засмука едно пламъче навътре в лулата си и започна да поръчва най-различни неща.

Когато занесе в къщи две пълни кесии с храна, Ета изкрещя, че сигурно е полудял, Уили отвърна, че си е открил сметка и не е платил в брой.

– Но все пак трябва да платим някога, нали? – изкряска Ета. – И тогава ще плащаме по-високи цени, отколкото в магазина на самообслужване.

И повтори онова, което все повтаряше:

– Ние сме бедни хора, Уили. Не можем да си позволяваме твърде много.

Макар Уили да съзнаваше правотата на нейните забележки и въпреки караниците и той продължи да ходи отсреща и да купува на вересия. Веднъж имаше една смачкана десетачка в джоба на панталона си и макар сметката да не надвиши четири долара, не предложи да плати, а остави Панеса да я впише в книгата. Ета знаеше, че има пари у себе си и затова се разкряска, когато той ѝ призна, че отново е купувал на вересия.

– Защо го правиш? Защо не плащаш, когато имаш пари?

Той не отговори, но след малко подхвърли, че от време на време му се налага да купува и някои други неща. Влезе в парното отделение и след малко се върна с един пакет: като го разгърна, отвътре се показа черна рокля, украсена с мъниста.

Ета се разплака за роклята и каза, че няма никога да я облече, защото ѝ носел подаръци само когато е направил нещо нередно. Оттогава му

отстъпи изцяло пазаруването на хранителни бакалски продукти и мълчеше, когато купуваше на вересия.

Уили продължи да пазарува при Панеса. Струваше му се, че там винаги го очакват. Живееха в три миниатюрни стаички на етаж над магазина и когато г-жа Панеса го зърнеше през прозореца, изтичваше долу. Уили излизаше от сутерена си, пресичаше улицата и се спускаше по стъпалата в бакалничката, извисен в целия си ръст, докато отваряше вратата. Покупките му не бяха за по-малко от два долара, а понякога стигаха и до пет. Г-жа Панеса прибираше всичко в двойна кесия, след като мъжът и бе отбелязал всяка покупка и вписал цената с един черен молив в разпадащата се на листове тетрадка. Щом Уили влезеше, Панеса отваряше тетрадката, наплюнчваше върха на пръстите си и прелистваше няколко празни страници, докато открие сметката на Уили някъде по средата на книгата. След като покупките биваха опаковани и завързани, Панеса прибавяше сумата към предишната, докосваше всяка цифра с молива си и, свирукайки, смяташе, а птичите очи на г-жа Панеса следяха числата, докато Панеса изпише някаква сума и новата обща сума (след като Панеса погледнеше към Уили, за да се увери, че вижда) биваше подчертавана два пъти, после Панеса затваряше тетрадката. Захапал незапалената си лула, Уили не помръдваше, преди да приберат тетрадката под тезгяха, после се надигаше, прегръщаше пакетите – предлагаша му да му помогнат да ги занесе отсреща, въпреки че той винаги отказваше – и изплуваше от магазина.

Един ден, когато общата сума стигна до осемдесет и три долара и няколко цента, Панеса, като вдигна глава и се усмихна, попита Уили кога ще може да плати част от сметката си. Още на следващия ден Уили престана да пазарува при Панеса, след което започна да посещава отново с въжената си пазарска чанта магазина на самообслужване и нито единият, нито другият не се отбиваха отсреща дори и за четвърт сушени сливи или пакет сол, от които имаха нужда, но бяха забравили да купят.

Когато се връщаше от пазаруването в магазина на самообслужване, Ета едва не изстъргваше стената от нейната страна на улицата, за да мине колкото се може по-надалече от Панесови.

След известно време тя попита Уили дали им е платил нещо.

Той каза, че не е.

– Кога ще им платиш?

Той каза, че не знае.

Мина един месец и Ета срещна г-жа Панеса зад ъгъла и макар че г-жа Панеса, която имаше нещастен вид, не спомена нищо за сметката,

Ета се прибра вкъщи и напомни на Уили за дълга му.

– Остави ме на мира – отвърна той. – И без това си имам достатъчно неприятности. .

– Какви неприятности имаш, Уили?

– Проклетите наематели и проклетият собственик – изкрещя той и затръшна вратата. Когато се върна, каза:

– С какво да платя? Нима не се събуждам всеки ден все същия бедняк?

Както седеше на масата, тя отпусна ръцете си, положи глава върху тях и заплака.

– С какво? – изкряска той, лицето му бе потъмняло и замрежено. – С месото си по кокалите? С пепелта в очите ми? С пикнята, която забърсвал по подовете? С простудата в дробовете си, когато спя?

Изпитваше към Панеса и жена му разяждаща омраза и се зарече никога да не им плати, защото ги мразеше толкова много – особено оня, гърбавия, зад тезгяха. Само да му се усмихне още веднъж и ще го вдигне от земята, и ще строши кривите му кокали.

Тази вечер той излезе и се напи и лежа до сутринта в канавката. Когато се върна с мръсни дрехи и кръвясали очи, Ета се изправи пред него с фотографията на четиригодишния им син, който беше умрял от дифтерит, и Уили, леейки едри сълзи, се закле, че вече няма да сложи никога капка в устата си.

Сутрин, когато излизаше да подрежда кофите със сгурта, погледът му нито веднъж не отскочи до отсрещната страна на улицата.

– Давам на вересия – имитираше той. – Давам на вересия.

Настъпиха тежки времена. Собственикът нареди да правят икономии с отоплението и с топлата вода. Намали и парите, отпуснати на Уили за разходи, намали и заплатата му. Наемателите бяха бесни. По цял ден тормозеха Уили като роящи мухи и той им съобщи за заповедта на собственика. Те наругаха Уили и Уили ги наруга. ОбаДиха се в здравната служба, но когато инспекторите пристигнаха, установиха, че температурата е в рамките на законния минимум, макар в къщата да става течение. Въпреки това наемателите продължиха да се оплакват, че им е студено и измъчваха Уили по цял ден, но той им отвръщаше, че и той мръзне. Каза им, че умира от студ, но никой не му повярва.

Един ден както нареждаше четири кофи със сгур, за да ги прибере боклукчийската кола, вдигна поглед и видя, че г-н и г-жа Панеса го зяпат от магазина си. Зяпаха през стъклената предна врата и когато ги погледна, в първия момент очите му се премрежиха и те му заприличаха на

две мършави, плешиви птици.

Отиде в края на пресечката, за да вземе един гаечен ключ от другия домоуправител, а на връщане те му напомниха два дръгливи обрुлени храста, пробили дървения под. През храстите той видя празните рафтове.

Напролет, когато стръкчетата трева се показаха в процепите на тротоара, той каза на Ета:

– Изчаквам, за да им платя всичко наведнъж.

– Как, Уили?

– Можем да пестим.

– Как?

– По колко спестяваме на месец?

– Нищо не спестяваме.

– Колко имаш скрити?

– Нямам вече нищо.

– Ще им се изплатя малко по малко. Бог ми е свидетел, че ще го направя.

Лошото бе, че нямаше откъде да вземат парите. Понякога се мъчеше да си представи различните начини, по които би могъл да намери пари, мислите му го изпреварваха и той виждаше какво ще стане като дойде време да им се изплати. Щеше да прихване пачката с банкноти с Дебел ластик, да изкачи стълбите от сутерена, да слезе по петте стъпала до магазина. Щеше да каже на Панеса: „Ето ги, старче, обзалагам се, че не си мислел, че ще го направя и, струва ми се, никои друг не е вярвал, та чак и аз самият се съмнявах понякога, но ето ги, в долари, всичките, прихванати от един дебел ластик.“

И след като претеглеше пачката с ръка, той я оставяше – сякаш местеше фигура върху шахматна дъска – точно в центъра на тезгяха, а мъничкият човек и жена му я разстилаха и писукаха, и квичаха над всеки потъмнял долар и се дивяха, че толкова много са се побрали в такова малко пакетче.

Такава беше мечтата, която Уили таеше и която така и не можа да осъществи.

Старяеше се много. Ставаше рано и миеше стълбището от мазето до тавана със сапун и остра четка, после го минаваше повторно с мокър парцал. Чистеше и ламперията и лъскаше перилата докато те не блеснеха по целия зигзагообразен път надолу, търкаше пощенските кутии в предверието с пущинг и мек парцал, докато човек не се огледаше в тях. Видя там собственото си едро лице с изненадващо жълти мустаци,

които си бе пуснал наскоро, и светлокафявата филцова шапка, която някакъв наемател беше оставил в килера си, пълен с боклуци, преди да се изнесе. Ета му помогна и те изчистиха цялото мазе и тъмния вътрешен двор под пресичащите се възета за простирание, и бяха готови да откликнат на всякакви молби, дори и от наемателите, които не обичаха, за поправка на мивки или тоалетни. И двамата работеха до изтощение всеки ден, но както си знаеха от самото начало, не получиха нито грош допълнително.

Една сутрин, когато Уили полираше пощенските кутии, намери в своята писмо. Свали си шапката, отвори плика и поднесе листа към светлината, за да разчете треперливия почерк. Беше от г-жа Панеса, която пишеше, че съпругът ѝ отсреща е болен и че няма пари вкъщи, така че ще може ли да ѝ плати само десет долара, а остатъка ще изчака за покъсно.

Той скъса писмото на парченца и го кри цял ден в мазето. Вечерта Ета, която го бе търсила по улиците, го откри зад пещта сред тръбите и го попита какво търси там.

Той ѝ обясни за писмото.

– Криенето с нищо няма да ти помогне – каза тя безнадеждно.

– Тогава какво да правя?

– Ами лягай си.

Той си легна, но на следващата сутрин изскочи от завивките, нахлузи комбинезона си и изгърча от къщата с палто, наметнато набързо върху раменете. Зад ъгъла откри заложен магазин, където му дадоха десет долара за палтото.

Но когато, ликувайки, се върна тичешком обратно, видя отсреща нещо като катафалка и двама мъже в черно, които изнасяха някакъв малък и тесен чамов сандък от къщата.

– Кой е умрял, някое дете ли? – запита той един от наемателите.

– Не, някой си Панеса.

Уили не можа да каже дума. Гърлото му се беше вкаменило.

След като измъкнаха чамовия сандък през вратата на антрето, г-жа Панеса излезе, залитайки, сама. Уили извърна глава, макар да мислеше, че няма да го познае заради мустаците и жълтеникавата шапка.

От какво е умрял? – прошепна той на наемателя.

Не мога да ви кажа. Но г-жа Панеса, вече тръгнала след сандъка, чу.

– От старост – пискливо извика тя. Той се опита да каже нещо мило, но езикът му

беше увиснал в устата като изсъхнал плод на дърво, а сърцето му беше черен прозорец.

Г-жа Панеса се пренесе първо при едната си каменнолика дъщеря, после щеше да поживее и при другата. И сметката си остана неплатена завинаги.

КРАЙ

© Бърнард Меламъд
© 1985 Александра Велева, превод от английски

Bernard Malamud

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране, разпознаване и редакция: Виктор

Издание:

Бърнард Меламъд. Говорещият кон
Профиздат, март 1988 г.
Редактор: Кръстан Дянков
Редактор на издателството: Георги Борисов
Техн. редактор: Марияна Иванова
Коректор: Катя Цонева

The Stories of Bernard Malamud. Farrar /Straus/ Giroux, New York, 1983

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1950>]